

τη διανοητική διαδρομή. Άλλωστε, φρόντισε να εκδοθούν στη νεοελληνική γλώσσα τα έργα του Εντμόν Αμπού (1828-1885) και ιδιαίτερα ο πολυσυζητημένος και πολύκροτος *Βασιλεύς των Ορέων* (1857). Έκδοση, την οποία πλαισίωσε με το δικό του ιστορικό δοκίμιο αναφορικά με τη ληστοκρατία στην Ελλάδα, που, κατά τη γνώμη του, συνιστά κομβικής σημασίας ζήτημα για την κατανόηση των διεργασιών «των πρώτων φάσεων του ελεύθερου εθνικού μας βίου».

Το 1953 δημοσίευσε τη μελέτη του *Το ελληνικό 1848. Αγώνες για κοινωνικό και πολιτικό μετασχηματισμό στην Ελλάδα κάτω από την επίδραση των ευρωπαϊκών αστικοδημοκρατικών εξεγέρσεων*. Πρόθεση του Βουρνά ήταν να αναδείξει τον απόηχο των επαναστατικών κινημάτων του 1848 στην Ελλάδα του Όθωνα. Εγχείρημα αναμφίβολα πρωτότυπο για την εποχή του. Αξιοποιώντας ανέκδοτο αρχειακό υλικό, ο Τάσος Βουρνάς διευρύνουσε τη διάθλαση των επαναστατικών ιδεών στον ελληνικό χώρο. Το 1956 η προαναφερθείσα μελέτη εκδόθηκε από τον εκδοτικό μηχανισμό του ΚΚΕ στις Λαϊκές Δημοκρατίες. Σύμφωνα με το εσωκομματικό σημείωμα του Γώργη Ζωΐδη, ο συγγραφέας εφάρμοσε την ιστοριοδιαλεκτική μέθοδο. Ταυτόχρονα, ωστόσο, επισημαινόταν στον Τάσο Βουρνά από το ηγετικό κλιμάκιο του κόμματος ότι «χρειαζόταν περισσότερη προσοχή στην εκτίμηση του ρόλου της Ρωσίας. Χωρίς να μεταβληθούμε σε μνητές του τσαρισμού δεν μπορούμε σε καμία περίπτωση να ταυτίσουμε το ρόλο της Ρωσίας στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια με το ρόλο της Αγγλίας».

Το 1951 ο Τάσος Βουρνάς εξορίστηκε στον Αη Στράτη. Μετά από μερικούς μήνες, άρρωστος από φυματίωση, μεταφέρθηκε στην Αθήνα και συγκεκριμένα στις φυλακές του σανατορίου *Σωτηρία*, όπου παρέμεινε νοσηλευόμενος για μακρό χρονικό διάστημα. Ακολούθησε ο κατ' οίκον περιορισμός του έως το 1958. Στη *Σωτηρία* ο Βουρνάς έζησε από κοντά την τραγωδία του Νίκου Πλουμπίδη. Θυμόμαστε τον Βουρνά (1987) να διηγείται τους μοναχικούς περιπάτους του Πλουμπίδη στο προσούλιο του σανατορίου και να κάνει λόγο για τις κραυγές του με τις οποίες διατράνωνε ότι δεν ήταν χαφιάς, ενώ, ταυτόχρονα, με τραγικό δικασμό υπεράσπιζε ως αταλάντευτη ηθική αρχή την πίστη στο κομμουνιστικό κόμμα που τον διαπόμπευε.

Στα μετεμφυλιακά χρόνια ο Βουρνάς ασχολήθηκε επισταμένως με την Επανάσταση του 1821. Είχαν βεβαίως προηγηθεί ο Πάνης Κορδάτος και ο Γιάννης Ζέβγος. Παράλληλα, εκείνη την περίοδο, στην πολιτική προσφυγιά/υπερορία έγραφε τη δική του εκδοχή ο Λεωνίδας Στρίγκος

(μέλος του Πολιτικού γραφείου της ΚΕ του ΚΚΕ). Το στοιχείο που διαφοροποιεί τον Τάσο Βουρνά από τους προηγούμενους κομμουνιστές ιστοριογράφους είναι η πρόσβαση στις πρωτογενείς ιστορικές πηγές και η ενδελεχής τεκμηρίωση. Απεναντίας, στο δικό τους έργο πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτιζε το προκατασκευασμένο ερμηνευτικό σχήμα με γνώμονα την ιδεολογικο-πολιτική συγκυρία και τις ενδοκομματικές σκοπιμότητες. Μάλιστα, ο Βουρνάς πρωταγωνίστησε στην έκδοση και στον υπομνηματισμό σημαντικών ιστορικών πηγών για την ελληνική εθνεγερσία και τις κοινωνικές και διανοητικές της συνιστώσες. Εκτός από την έκδοση βιογραφιών (όπως του Ρήγα Βελεστινλή), την παρουσίαση στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό της *Ελληνικής Νομαρχίας* (1982), την ενασχόληση με τη Φιλική Εταιρεία (1980) και τη δημοσίευση απομνημονευμάτων αγωνιστών (Θ. Κολοκοτρώνης, Γ. Μακρυγιάννης κ.ά.), φρόντισε ήδη το 1953 να μεταφραστεί και να σχολιαστεί από τον ίδιο το έργο του Φίνλεϊ για την Ελληνική Επανάσταση.

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ ο Τάσος Βουρνάς εξορίστηκε στη Γυάρο και στη Λέρο για τρία χρόνια. Με τη διάσπαση του ΚΚΕ τάχθηκε με την πλευρά των δυνάμεων της κομμουνιστικής ανανέωσης. Έως τότε, από όλες τις κομματικές πτέρυγες ήταν αποδεκτό το ιστοριογραφικό του έργο, ενώ τα μαθήματά του τα παρακολουθούσαν οι πολιτικοί εξόριστοι.

Ιδιαίτερα παραγωγικό ήταν το έργο του στα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Αρθρογραφούσε στην εφημερίδα *Αυγή* και σε άλλες εφημερίδες. Στο πλαίσιο της μακροχρόνιας συνεργασίας του με τον εκδοτικό οίκο των Αδελφών Τολίδη εξέδωσε ιδιαίτερα σημαντικά έργα περιηγητών για την Ελλάδα του 19ου αιώνα (Πουκεβίλ, Όλαντ, Ρος, Σατομπριάν, Κινέ κ.λπ.). Επίσης επιμελήθηκε την έκδοση του έργου του Φελίξ Μποζούρ για το ελληνικό εμπόριο στη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου, καθώς επίσης του Φρειδερίκου Τιρς για την κατάσταση στην Ελλάδα της εποχής του Ιωάννη Καποδίστρια. Παράλληλα, προχώρησε στην έκδοση της πολύτομης *Ιστορίας της νεότερης και της σύγχρονης Ελλάδας*, έργο αναφοράς για την εποχή του, που κάλυπτε κατά κύριο λόγο την ανάγκη για ιστορική πληροφόρηση της πολιτικοποιημένης νεολαίας της Μεταπολίτευσης. Το εξάτομο αυτό έργο πραγματοποιήθηκε τη νεοελληνική Ιστορία από τὸ 1821 έως το 1990. Ο συγγραφέας του δεν περιοριζόταν, ωστόσο, στο πεδίο της πολιτικής Ιστορίας. Σημαντική θέση βρίσκουν στις σελίδες του θέμα-